

Reservation:

af Herr *Magnus Jonsson*.

Herr *Torpadié* har begärt få här antecknadt, att han varit hindrad öfvervara justeringen af detta utlåtande.

N:o 37.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1879, kl. 7 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, med anledning af Kamrarnes återremiss af Utskottets Utlåtande N:o 46, öfver väckta motioner om upphäfvande af Kongl. förordningen angående grunderna och villkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864 jemte andra dit hörande författningar.

Sedan inom Första Kammaren Herr *N. S. von Koch* i motion N:o 11 föreslagit aflåtande af en underdånig skrifvelse med anhållan, att de stadganden, hvika uti förordningen den 6 Augusti 1864 samt särskildt för Stora Kopparbergs län, uti kungörelsen den 18 Februari 1859, jemte andra, ännu gällande författningar, vore meddelade i fråga om besutenhet såsom vilkor för hemmans klyfvande, jemte rättighet att lösa s. k. obesuten del, måtte förklaras hafva upphört att vara gällande, samt inom Andra Kammaren Herr *Per Nilsson* i *Espö* uti afgifven motion, N:o 81, påyrkat, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att förordningen angående grunderna och villkoren

för hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864 skulle till all kraft och verkan upphävas, och köp af jord, vare sig större eller mindre, erhålla ett folium i fastighetsboken till framtida säkerhet, så hemställde Lag-Utskottet, till hvars behandling nämnda tvenne motioner blifvit af Kamrarne hänvisade, uti utlåtandet N:o 16, på anförda skäl, att motionerna icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Detta utlåtande har nu, enligt till Utskottet ankomna protokollsutdrag, blifvit af båda Kamrarne till Utskottet återförvisadt.

Utskottet har, med anledning af återförvisningen, tagit kännedom om de öfverläggningar inom Kamrarne, hvilka föregått den samma, äfvensom om några af herr von Koch till ytterligare upplysning om förhållandena i Dalarne ingifna handlingar, men har icke funnit anledning frångå sin i ofvan nämnda utlåtande uti ämnet uttalade åsigt.

Då emellertid nämnda öfverläggningar synas utmärka, att den mening inom Kamrarne är öfvervägande, som anser en utvidgning af rätten såväl till hemmansklyfning som jordafsöndring böra ske, får Utskottet, för den händelse att Kamrarne vid ärendets förnyade handläggning skulle vilja fatta beslut i sådan rigtning, med anledning af återremissen hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida ej i vederbörlig ordning må *dels* förklaras, att hvad i förordningen den 6 Augusti 1864 eller i annan författning för riket i allmänhet är stadgadt angående besutenhet såsom vilkor för hemmans klyfvande, äfvensom angående rättighet att lösa s. k. obesuten del, skall upphöra att vara gällande, *dels* afsöndring tillåtas till större del af egovidden än den i § 7 mom. 2 af nämnda förordning bestämda, *dels ock* de allmänna föreskrifterna beträffande hemmansklyfning och jordafsöndring vinna tillämpning jemväl på Stora Kopparbergs län.

Stockholm den 8 Maj 1879.

På Utskottets vägnar:

H. G. v. GEGERFELT.

Reservationer:

af Herr *Samzelius*: »Att en i nationens lif så djupt ingripande fråga som den förevarande skulle till afgörande förekomma i riksdagens sista timme måste jag djupt beklaga. Innan beslut fattas angående aflåtande i en så viktig fråga af en underdånig skrifvelse, hvilken utan Riksdagens vidare hörande möjligen kan föranleda till utfärdande af en förordning, medförande för framtiden väsentliga rubbningar i våra nuvarande politiska, sociala och ekonomiska förhållanden, har jag för min del ansett en grundlig undersökning af ämnet vara erforderlig. En sådan har nu icke kunnat verkställas af Utskottet, som vidhåller sina förut uttalade åsikter, men i strid med dessa föreslår en underdånig skrifvelse i så allmänna ordalag, att, då motivering till skrifvelsen i det närmaste saknas, innehållet kan få en ganska vidsträckt tolkning.

För min del är jag icke obenägen att medgifva åtskilliga lättnader för beredande af tillfälle åt en större del af befolkningen att förvärfva och besitta jord. Sålunda skulle jag önska framgång åt ett för länge sedan väckt förslag att afsöndring af jord må få ega rum till och med en femtedel af egoviddens så väl från skattehemman som från jord af annan natur. Jag kan nemligen icke finna någon fara för skattens utgörande derigenom uppstå. Vidare har jag velat inskränka lösningsrätten till obesuten hemmansdel till det fall att *försäljning* deraf eger rum, i likhet med hvad som stadgas i 7 kap. Jordabalken i fråga om lösningsrätt i stad af tomt, som blifvit styckad och söndrad till men och trängsel. Derigenom skulle de förhatliga och för känslan upprörande lösningsprocesser upphöra, då en mindre jordegare af sin mäktigare granne emot sin vilja drifves från hus och hem. Säljer han åter sin lilla hemmansdel, kan den enes köpeskilling vara lika god som den andres, och genom inrymmandet af en lösningsrätt till fastigheternes konsolidering uppstår ingen olägenhet. Slutligen skulle jag icke hafva något emot att jemka på det nuvarande besutenhetsbegreppet, sådant det definieras i gällande författning.

Med dessa åsikter låter dock sig icke förena den vidsträckta tolkning, som en och annan velat gifva åt Utskottets skrifvelseförslag, än mindre den uppfattning att hemmansklyfningen skulle blifva obegränsad, hvarigenom det kunde uppstå sådana hemmansdelar som exempelvis i Norge, der man, för

att bereda sig politisk rösträtt, inköpt och låtit särskildt skattlägga sådana jordlägenheter, hvilka enligt skattläggningsinstrument, hvars innehåll blifvit mig benäget meddeladt, afkasta $\frac{1}{100}$ af hvad som erfordras till föda åt en höna! Hvilket mantal sådana hemmansdelar hos oss skulle åsättas och huru deras delaktighet i rustning, rotering, väghållning m. m. skulle bestämmas, har jag icke kunnat utfundera. Mig synes temligen klart att, om en obegränsad hemmansklyfning skall införas, om hvars nytta tankarne hos framstående statsmän och nationalekonomer dock varit mycket delade, en sådan åtgärd hos oss måste föregås af genomgripande skattereformer, och hela mantalsbegreppet utplånas. De förhållanden, som exempelvis i vårt broderland Norge föranledt stadgandet om obegränsad hemmansklyfning, förefinnas icke hos oss. Dessa stadganden motvägas för öfrigt af andra, som verka till den beslutna jordegareklassens bibehållande, nemligen af dem som angå den såkallade »odels- och aasædesretten», hvilken ansetts så vigtig, att uti 107 § af den Norske Grundloven stadgas, att denna rätt icke må upphävas. Jordstyckningen i Norge synes enligt statistiska uppgifter väl vara stor, men då man från antalet af egendomar drager dem, jag skulle vilja kalla politiska jordlotter, eller sådana hvilka förvärfvats endast för att erhålla politisk rösträtt, kvarstå de beslutna gårdsbrukarnes egendomar, hvilka i allmänhet icke äro så små, hvadan deras egare vanligen intaga en oberoende och sjelfständig ställning så väl i kommunen som inom det politiska lifvet. Anmärkas bör ock, att, då jordstyckningen i Norge städse ökar antalet af politiska valmän, i det hvarje särskildt matrikulerad jordlott, huru ringa den än är, för egaren och brukaren deraf (den senare så vidt han brukar, på mer än 5 år) medför politisk rösträtt, så skulle jordstyckningen hos oss, som icke motverkas genom någon »odels- och aasædesret», kunna leda dertill, att under tidernas lopp flertalet af egare och brukare af jord skulle blifva politiskt oberättigade. Deras ekonomiska ställning skulle äfven genom en långt drifven jordstyckning kunna blifva ungefär densamma som den franska bondens, hvilken visserligen icke saknar politisk rösträtt, men som, försjunken i okunnighet och fattigdom, i allmänhet saknar de egenskaper, som nödvändigt erfordras för att kunna uppträda på den politiska banan, hvadan representantkallet der råkat i händerna förnämligast på sakförare, litteratörer och andra rätt kunskapsrika personer, men som icke åt representationen lemna det konservativa element, hvilket dock för bibehållande af statens bestånd i längden och utan våldsamma rubbningar visat sig vara nödvändigt.

Det af motionärerne framhållna, ganska behjertansvärda förhållande rörande provinsen Dalarne, skulle mycket lätt kunna afhjelpas, om lösningsrätten till obesuten hemmansdel inskränktes till endast det fall jag här ofvan antydt.

Utan att under tiden för denna reservations afgifvande hinna vidare utveckla det rika ämnet, får jag för min del hemställa,

att Riksdagen måtte uti underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t, efter ärendets behöriga utredande, täcktes i fråga om hemmansklyfning och jordafsöndring meddela eller föreslå sådana förändrade stadganden, hvarigenom lösningsrätt af obesuten hemmansdel inskränkes till det fall, då försäljning deraf eger rum, samt rätt till afsöndring af jord till och med en femtedel af hela egovidden beredes för hemman af alla slag.»

samt af Herrar *Thomasson, Anders Persson, Torpadie, Johannes Jonson* och *Svensén* emot motiveringen.